

doc. dr Eugeniusz Gubała

b. Dyrektor ZHSGiT „VITROPOL”

PRZEMYSŁ SZKLARSKI W II R.P. I JEGO ORGANIZACJA

I. Geneza historyczna

Człowiek rodzi się i umiera i niemal zawsze towarzyszy mu szkło. Legenda głosi że, szkło wynalezione zostało przypadkowo przez kupców fenickich, gdy wylądowali na pustynnym piaszczystym wybrzeżu i z braku kamieni założyli ognisko z kawałków naturalnej sody, stanowiący ich ładunek statku. Po pewnym czasie z ognia zaczęła wypływać szklista masa która emitowała szkło. Egipcjanie to wykorzystali w praktyce dysponując surowcami. Fakt ten potwierdza odkrycie w grobowcach drugiej dynastii około 3000 lat przed Chrystusem wyrobów szklanych. Ekspedycja Napoleona odnalazła w okolicy Memfis liczne znaleziska dawnych hut szklanych. Znaczący rozkwit szklarstwa w Egipcie rozpoczął się dopiero od roku 1400 przed narodzeniem Chrystusa w Aleksandrii promieniując poprzez eksport do Azji, Grecji, Rzymu. Już w tym okresie znane było szkło obciążane, wielowarstwowe z grawerką. W XIII wieku obserwujemy rozkwit szklarstwa w Europie - Nadrenii, Wenecji. Wenecja słynęła z produkcji artystycznego szkła i dotąd słynie.

Polska wpisuje się również do tej historii. W roku 1966 uroczystie obchodziliśmy w Krośnieńskich Hutach Szkła - Tysiąclecie Polskiego Szklarstwa. Początkowo historycy mieli wątpliwości co do daty powstania szklarstwa polskiego. Sądono, że był to wiek XIII, gdzie stwierdzono istnienie huty szkła w Poznaniu. Jednak kompleksowe badania archeologiczne geologów i chemików Uniwersytetu Poznańskiego - Katedry Archeologii w roku 1952-1954 potwierdziły, że przy gródce odległym 100 metrów od Mysiej Wieży odkryto 10 prymitywnych pieców szklarskiego topienia szkła. Obok pieców znaleziono półfabrykaty w postaci paciorków szklanych. Na tej podstawie stwierdzono że już w wieku XII wytwarzano wyroby ze szkła. Na wyspie Wolin w tamtejszych wykopaliskach natrafiono na warstwę ziemi, której wiek dokładnie oznaczał znaleziony denarek biskupi, na żużel, stopione kawałki szkliska i paciorki; fakt ten także przypuszczać, że w Wolinie już pod koniec X wieku wyrabiano szkło na własny użytek. Odkrycia w Opolu, Wrocławiu, Kruszwicy i Międzyrzeczu Wielkopolskim, dają podstawę 1000 - letniej historii szklarstwa polskiego.

Lokalizację hut szkła wyznaczały w pierwszym rzędzie zasoby leśne (drewno na opał),

ośrodki skupiające dwory i kościoły np.: Kraków, Sandomierz. Dopiero pod koniec XIX wieku czynnikiem lokalizacyjnym był transport (linie kolejowe) i paliwa: węgiel, gaz.

Sztukę rzemiosła szklarskiego przejęliśmy, w większości od Czechów i Saksończyków. Polski robotnik jest inteligentny, szybko opanował technikę szklarską, wypierając cudzoziemców – przykład hut krzpickich i nalibocko-urzeckich.

Najbardziej znane wyroby ze szkła pochodziły z hut: w Urzeczcu i Nalbokach, huty Ignacego Hordlichka w Czechach pow. garwoliński, huty Zajączka k/ Kalisza.

Rozwój hut szklanych w Polsce na skalę fabryczną, rozpoczął się w 1884 r.. W tym czasie poważne firmy czesko - morawskie zbudowały huty w Zagłębiu Dąbrowskim w pobliżu kopalń węgla, w Zawierciu i Ząbkowicach. Od tej chwili zaczęły powstawać większe lub mniejsze częściowo zmechanizowane huty w rozmaitych miejscowościach Polski.

2. Stan hutnictwa szkła po I wojnie światowej

Zaborcy Austria, Rosja i Niemcy nie dbali o rozwój przemysłu okupowanej Polski. Zrozumiałe jest więc że i przemysł szklarski miał ograniczone możliwości rozwojowe.

Na terenie Księstwa Poznańskiego i Pomorza istniało 6 małych hut, w Małopolsce 4 małe huty. Na Górnym Śląsku w części włączonej do Polski istniały małe huty, które nie mogły się rozwinąć na większą skalę, ponieważ po stronie niemieckiego Śląska i w Saksonii istniały duże huty szklane, które zaspakajały potrzeby całego Śląska. Znacznie lepiej rozwijały się huty w b. Kongresówce, którym sprzyjał olbrzymi rynek zbytu w carskiej Rosji.

Podczas wojny wszystkie huty mniej lub więcej ucierpiały, zawiesiły pracę, a tylko kilka było częściowo czynnych.

Po 1918 r. wielkim wysiłkiem udało się ocalałe huty odbudować i stopniowo uruchomić.

Hut tych było 35, zlokalizowanych w trzech rejonach kraju:

1. Rejon Zagłębia Dąbrowskiego i Górnego Śląska,
2. Rejon Warszawsko - Łódzki,
3. Rejon Podlaski i Kresowy (dawne huty leśne).

Połączenie ziem polskich w jedną całość stworzyło warunki sprzyjające rozwojowi hut szkła, których nie wykorzystano z uwagi na stosunki społeczne. Zasoby kapitałowe decydowały o rozwoju hutnictwa szklanego. Zapotrzebowanie na szkło było duże - powstały

więc mniejsze lub średnie huty. Znaczące huty należały do kapitału zagranicznego; Huta Szkła „Kara”, „Hortensja” w Piotrkowie Trb. należała do Niemców (oficjalnie Belgijska Spółka Akcyjna dawnych przedsiębiorców Emila Haeblera - większość akcji było w ich posiadaniu); Huta Szkła Okienno w Ząbkowicach należała do belgijskiej spółki akcyjnej „Towarzystwo Południowe Polskich Hut Szklanych”, Huta Szkła Okienno w Szczakowej była własnością kapitału belgijskiego - nazwa Małopolska Fabryka Szkła Spółka z.o.o, w Szczakowej; Huta Szkła Czechy w osadzie Trąbki zbudowana przez Checha; Huta Szkła w Zawierciu wiedeńska firma, handlowa S, Reich. i spółka Huta Szkła Gospodarczego w Ząbkowicach założona przed stu laty przez Niemca Józefa Schreibera; Huta Szła „Ujście”, jedynna która produkowała opakowania szklane na automacie Owensa, była własnością firmy Siemens A.G.. Hutę Szkła „Heinrich” w Tarnowie w r. 1760 uruchomił Czech Krop. W latach 1925 - 1930 w 10 Izbach Przemysłowych było zarejestrowanych 113 hut.

Tablica 1. Hutnictwo szkła w latach 1925 – 1930

	Izby Przemysłowe	Liczba hut szkła,	w tym nie- czynnych	zatrudnienie (osób)
1.	Warszawska	25	4	3.685
2.	Pomorska	5	1	520
3.	Krakowska	10	3	1.470
4.	Katowicka /Ślask/	5	2	350
5.	Lubliniecka	17	4	2.840
6.	Łódzka	13	5	2.670
7.	Poznańska	6	3	700
8.	Sosnowiecka	18	6	2.570
9.	Lwowska	7	-	950
10.	Wileńska	9	1	1.950
	Razem:	113	29	17.705

x/ brak danych z lat 1919 – 1924

Tablica 2. Huty szkła w latach 1925 - 1930 według wielkości zatrudnienia

Zatrudnienie osób	od 1000 do 2000	do 500	do 400	300	200	100	50	Ogółem
Liczba hut czynnych	1	5	5	19	23	20	11	84
Liczba hut nieczynnych częściowo	-	-	-	1	2	5	4	12
Liczba hut nieczynnych	-	-	-	2	4	5	6	17

Dodać jeszcze należy, że w latach 1925- 1930 na 113 hut indywidualnych czynnych było 84, a 12 pracowało dorywczo. Łączne zatrudnienie wahało się w granicach 16 - 18 tys. pracowników stałych i sezonowych. Produkcja tych hut kształtowała się następująco:

Tablica 3. Wielkość i struktura produkcji szkła w latach 1925 -1930

Rok	ogółem	szkło opakow.	szkło gospod.	szkło płaskie
	w tonach technicznych			
1925	51.045	22.643	14.547	18.140
1926	67.699	35.984	13.574	18.140
1927	91.523	48.157	21.810	21.545
1928	95.000	56.200	19.300	19.500
1929	109.000	59.800	24.600	24.600
1930	96.319	52.600	23.300	20.419

Huty szkła produkowały niemal wszystkie rodzaje wyrobów szklanych na które zgłaszał zapotrzebowanie rynek. Na eksport mogły przeznaczyć 30 - 40 % swej produkcji.

W roku 1926 bilans obrotu szkła w handlu zagranicznym był nieomal zrównoważony. Ale już od roku 1926 wywóz szkła stale się zmniejszał. O ile w roku 1926 huty wyeksportowały 2.330 ton szkła, to w roku 1927 już tylko 1.570 ton. W sumie w latach 1925 - 1930 eksport wahał się w granicach 6 - 7 % produkcji szkła, największym popytem za granicą cieszyło się szkło prasowane, imitacja kryształów, oświetleniowe i okienne.

Rok 1930 był okresem rozpoczynającego się kryzysu. W latach 1931 - 1933 postępujący kryzys dotknął hutnictwo szkła jeszcze silniej, niż w roku 1930. Na 84 faktycznie istniejące huty czynnych było 35 (i to z przerwami). Zdolności produkcyjne czynnych hut wykorzystywane były w 40%.

Powstawały coraz to nowe kartele. Wytworzyło to reakcję łańcuchową hamując postęp techniczny i tempo wzrostu produkcji, uzależniając prawie całkowicie państwo od zagranicznego kapitału przemysłowego i finansowego. Działalność karteli przeważnie hamowała wzrost produkcji przemysłowej, w tym również hutnictwa szkła.

Wzrosły ceny opału i surowców podstawowych, używanych w hutnictwie szkła. Wpłynęło to na spadek produkcji wytwórczości szklarskiej mającej wybitnie charakter konsumpcyjny.

Wśród karteli znajdował się również krajowy kartel „Verpol” hut szkła okiennego związany silnie z kapitałem zagranicznym. Wytwórczość hutnictwa szkła w związku z postępującą kartelizacją i kryzysem w latach 1931 - 1933 wyraźnie spadła. Ilustruje to tablica 4.

Tablica 4. Sytuacja hutnictwa szkła w Polsce w latach 1931 -1933

Rok	Produkcja szkła według rodzajów w tys. ton			Obrót zagraniczny			Zatrudnienie
	Ogółem	opakowania	gospodarcze	płaskie	eksport	import	
1931	77.4	49.04	14.3	14.06	1.2	2.8	8.533
1932	51.5	27.7	6.6	17.3	1.4	1.7	10.194
1933	59.3	35.9	7.1	16.3	1.02	1.5	9.192

Na tle postępującego spadku produkcji i eksportu nastąpiła koncentracja produkcji w większych hutach szkła przy jednoczesnym zamrożeniu cen i zmniejszeniu zatrudnienia.

W najgorszej sytuacji znalazły się huty małe zatrudniające od 50 do 200 pracowników, ale nie tylko. Niezadowoleni robotnicy uciekali się do strajków. Największy strajk, do którego przystąpiło 400 hutników, rozpoczął się w Hucie "Hortensja" 27. 02. 1932 r.. Trwał 37 dni, złamany został siłami policyjnymi. Huta ta jeszcze w roku 1924 zatrudniała 2000 robotników, a w okresie strajku 1000.

W latach 1934 - 1938 sytuacja w hutnictwie szkła przedstawiała się nieco lepiej, co ilustruje tablica nr.5.

Tablica 5. Hutnictwo szkła w Polsce w latach 1934 - 1938

Rok	ogółem produkcja w tys. ton	rodzaje szkła			zatrudnienie	eksport	import
		opakowanie	gospodarcze i techniczne	płaskie			
1934	70.712	35.840	10.599	24.273	10.903	903.4	1.550
1935	77.357	42.027	9.359	25.971	11.605	645.4	1.772
1936	90.962	54.449	9.493	27.020	14.496	529.0	1.902
1937	104.154	65.270	10.390	28.494	16.450	773.0	2.153
1938	113.312	76.935	10.895	25.482	16.588	789.5	2.224

3. Struktura przemysłu szklarskiego

Tablica nr. 6 przedstawia stan przynależności organizacyjnej.

Tablica nr 6. Przynależność organizacyjna

rok	Huty ogółem	Przynależność organizacyjna			w tym huty nieczynne
		Związek Hut Szkła	Zrzeszenie Hut Robotniczych	huty niezrzeszone (tzw. dzikie)	
1933	88	38	5	45	53
1934	110	40	5	65	51
1935	128	37	5	86	67
1936	90	39	5	46	27
1937	80	37	5	38	11
1938	80	36	5	39	11

źródło: Sprawozdanie z działalności ZHS w Polsce za lata 1934-1938

Z danych powyższych wynika, że w Polsce międzywojennej najwięcej było hut niezrzeszonych, ale ich potencjał produkcyjny był nieznaczny.

Według danych za rok 1938 na ogólną ilość 16.588 robotników: Związek Hut Szklanych (36 hut) zatrudniał 10.918 robotników tj. 66%. Zrzeszenie Hut Robotniczych (5 hut) zatrudniało 1.505 robotników tj. 9 %. Huty niezrzeszone (w liczbie 28) zatrudniały 4.166 robotników tj. 25 %.

Funkcjonowało:

- 8 hut szkła płaskiego (taflowego);
- 50 hut szkła opakowaniowego;
- 11 hut szkła gospodarczo - technicznego.

Jak widać z tablicy 5 i 6 decydującą pozycję w przemyśle szklarskim zajmowały w okresie międzywojennym huty szkła zrzeszone w Związku Hut Szkła w Polsce grupującym około 70% ogólnego potencjału produkcyjnego. Były to huty najlepiej prowadzone i najbardziej prężne w stosowaniu nowszej techniki.

Zrzeszenie Hut Robotniczych grupowało 5 hut, co stanowiło 10% ogólnego potencjału produkcyjnego przemysłu szklarskiego. Huty prywatne niezrzeszone skupiały 20% mocy produkcyjnej. Prywatne huty były bardzo prymitywne i koniunkturalne; egzystowały często w ciągu 1-2 lat, aby następnie zgłosić bankructwo i upadłość.

Dla pokrycia krajowego zapotrzebowania wystarczyłoby 40 hut a czynnych było 69. Niektóre zarządy hut wydawały robotnikom za ich pracę w miejsce pieniędzy - ekwiwalent w wyrobach szklarskich, często zalegały z czynszami, nie płaciły podatków, nie odpisywały kosztów amortyzacji, a jako surowiec używały stłuczki szklanej. Po roku lub dwóch, wpadały w zadłużenie i ulegały likwidacji.

4. Integracja hut szkła

Właściciele znaczących hut szkła niezależnie od potencjału kapitałowego doszły do przekonania, że potrzebna jest integracji w ich własnym interesie w myśl hasła „w jedności jest siła przebicia”.

W roku 1921 z siedzibą w Warszawie powstał Związek Hut Szklanych w Polsce reprezentujący interesy przemysłu szklanego na terenie RP. Władzami Związku było: Walne Zgromadzenie, Rada, Komisja Rewizyjna. Skład Rady wybierano na lat trzy. Bezpośrednie

kierownictwo sprawował Dyrektor Związku. Związek liczył 47 członków reprezentujących 87 % produkcji krajowej i zatrudnienia.

Celem Związku była obrona zrzeszonych hut przez solidarne postępowanie w sprawach dotyczących przemysłu szklarskiego m.in.:

- dążyć do wszechstronnego rozwoju przemysłu szklarskiego;
- reprezentować polski przemysł szklany wobec władz i społeczeństwa;
- czuwać nad przestrzeganiem przez członków Związku ogólnie obowiązujących zasad etyki w przemyśle i handlu;
- regulować stosunki pomiędzy pracodawcami i pracownikami na zasadzie wspólnego porozumienia i obowiązujących przepisów prawa.

Huty należące do Związku składały się z trzech grup:

Grupa A) produkująca szkła płaskie okienne wszelkiej grubości, wzorzyste, kolorowane, ornamentowe, katedralne, opalowe, marmurowe, oraz z siatką drucianą i szkła budowlane.

Należały do tej grupy:

1. Belgijska Sp. Akc. Towarzystwo Południowe Polskich Hut Lustrzanych, Huta Mechn. w Radomiu;
2. Belgijska Spółka Akcyjna Towarzystwo Południowe Polskich Hut Lustrzanych, Huta Mechn. w Ząbkowicach;
3. Belgijska Sp. Akc. Towarzystwo Przemysłowe i Handlowe - Huta Kara w Piotrkowie;
4. Huta Szklana „Janina” Sp. Akc. w Grajewie;
5. Huta Szklana „Józefów” w Józefowie;
6. Krajowa Huta Szklana w Dąbrowie pod Jaworzniem;
7. Sosnowiecka Fabryka Szkła, Sp. Akc. w Sosnowcu;
8. Małopolska Fabryka Szkła, Sp. z.o.o. w Szczakowej;
9. Zakłady Przemysłowe „Vitrum” Huta w Rokicie.

Ta grupa hut posiadała wspólne biuro sprzedaży od 1928 r. pod nazwą „Verpol” Sp. z o.o. w

Warszawie. Celem tego biura było m.in. usunięcie wzajemnej konkurencji i dostosowanie produkcji do potrzeb rynku.

Grupa B) szkło stołowe i galanteryjne produkcja od zwyczajnych szklanek, do misternie szlifowanych kryształów i szkła oświetleniowego, laboratoryjnego, oraz artystycznego.

Należały do tej grupy:

1. Huta Szklana „Dubeczno”;
2. Huta Szklana „Dąbrowa” SpAkc.;
3. Huta Szklana „Falenica”;
4. Łódzka Huta Szklana „Geha” Sp. Akc.;
5. Belgijska Sp. Akc. Towarzystwa Przemysłowe i Handlowe d. przedsb. Emila Haeblera, Huta Hortensja w Piotrkowie Trb.;
6. Polskie Huty Szkła Sp. Akc. w Krośnie;
7. Huta Szklana „Inowrocław” Sp. Akc.;
8. Huta szklana „Kryształ” w Radomsku;
9. Huta Szklana J. Stolle „Niemen” w Niemnie;
10. Fabryka Szkła „Ożarów” KA. Kamieński
11. Fabryka Szkła „Paulina” Sp.Akc.. w Częstochowie;
12. Sp.Akc. „Przemysł szklany w Polsce” w Czechach;
13. Huta Szklana "Ruda Opalin" U.Sygnal;
14. Zakłady Przemysłowe „Weneda” Szymański, Kurowski i Ska w Targówku Warszawa;
15. Tow. Akc. Fabryki Szkła, d. S.Reich i Ska w Zawierciu;
16. Akc-Tow. Zabkowickiej Fabryki Szkła w Ząbkowicach.

Grupa C) szkło butelkowe (opakowaniowe)

Produkcja tych hut dorównywała poziomowi niektórym wyrobom czeskim i niemieckim np. butelki do piwa. Huty produkowały wszystkie gatunki butelek w tym luksusowych buteleczek do perfum, oraz naczynia używane w gospodarstwie domowym, oraz laboratoryjne.

Do grupy tej należały:

1. Huta Szkła „Barbara” W. Zerykier i E Pozniak w Częstochowie;
2. Huta Szkła „Feniks” w Piotrkowie Trb.;
3. Łódzka Huta Szklana „Geha” Sp.Akc. w Łodzi;
4. Huta Szklana „E. Dworzyński, T.Capik i Ska” w Gocławku;
5. Huta Szklana „Jabłonna” Sp.Akc.;
6. Kałwaryjska Huta Szklana Z Szapiro w Wilnie;
7. Huta Szklana „Lubartów” A. Halbersberga;
8. Nadnotecka Huta Szkła A. Zborowski i Syn w Turze;
9. Huty Szklane „Pina” w Pińsku;
10. Huta Szklana „Prędocianek” w Radomiu;
11. Fabryka Szkła „Berta Stubbe” w Królewskiej Hucie;
12. Huta Szklana „Wawer” Sp. z o.o.;
13. Zakłady Przemysłowe „Wulkan” w Opocznie;
14. Huta Szklana Robotnicza, Sp.Udz. w Wyszkanie;
15. Zakłady Przemysłowe „Vitrum” Huta Szklana w Rokicie;
16. Zakłady Przemysłowe „Virtum” Huta Szklana w Wołominie;
17. Zakłady Przemysłowe „Vitrum” Huta Szklana w Wilnie;
18. Zjednoczone Huty Szklane d. „Łosośna” w Grodnie;
19. Huta Szklana hr. Zóltowskiego w Gostyniu;
20. Huta Szklana w Żółkwi;
21. Huta Szkła „Ujście”.

Związek Hut Szklanych w Polsce działał bardzo operatywnie w roku 1925 utworzył Centralę Handlową Członków Związku Hut Szklanych w Polsce Sp. z o.o. w Warszawie, której celem było:

- zakup i sprzedaż surowców, maszyn, artykułów technicznych, narzędzi, chemikaliów,
- wytwarzanie rozmaitych artykułów dla potrzeb przemysłu szklarskiego,
- prowadzenie przedsiębiorstw eksploatacyjnych (piasek, glina, wapień) we własnym zakresie,
- eksport gotowych wyrobów przemysłu szklarskiego.

Udział członkowski wynosił 500 zł, obniżony w 1934 r. do 100 zł. Członkowie otrzymywali 7 % dywidendy poza tym wypłacano im 2% od obrotu odbieranych produktów. W spółce działały przedstawicielstwa krajowych i zagranicznych dostawców.

Poza Związkiem Hut Szkła działało Zrzeszenie Hut Robotniczych w liczbie 5 hut reprezentując 10% potencjału produkcyjnego. Huty niezrzeszone skupiały 20 % potencjału produkcyjnego.

Dużym osiągnięciem można powiedzieć przełomowym Związku Hut Szklanych i robotników zatrudnionych w hutach był zawarty 24.09.1937 Ogólnopństwowy Układ Zbiorowy Pracy dla hut szklanych produkujących butelki. Do układu przystąpiło również Zrzeszenie Robotniczych Hut Szkła w Polsce.

Układ uregulował warunki prac i płacy załóg robotniczych - 46 godzinny czas pracy. Dzienny nie może przekraczać 8 godzin, w soboty 6 godzin. Za nadgodziny obowiązuje dopłata. Uregulowane zostały urlopy wypoczynkowe, płace wg stref tj. odległości huty od wytwórni PMS (cztery strefy).

Płace akordów przedstawia tabela 7.

Tabela 7. Płace akordów

Za 1000 butelek o pojemności	STREFY			
	I	II	III	IV
1,0 litra	32,03	30,47	28,91	27,3
0,5 l	24,13	22,93	21,74	20,54
0,25 l	20,8	19,76	18,72	17,68
0,10 l	13,2	12,51	11,87	11,18

Płace dniówkowe przedstawia tabela 8.

Tabela 8. Płace dniówkowe

KATEGORIE ROBOTNIKÓW	STREFY			
	I	II	III	IV
	Kraków Prokocim Łódź Lwów Stargard Poznań Wilno	Wołomin Tuszc Nieborów Opoczno Rogów Skierniewice	Białystok Grodno Lubartów Radom	Rokitno
	zł	zł	zł	zł
Palacz i sypacz	4,4	3,55	3,05	2,65
Hartownik	3,55	3,05	2,8	2,45
Sortierka	2,8	2,5	2,2	2
Pomoc sortierki	2,45	2,2	1,95	1,4
Kowal lub ślusarz	6,05	5,25	4,4	3,9
Kleparz	3,85	3,55	3,3	3,05
Robotnik w kleparni	3,55	3	2,5	1,8
Placowy	3,55	3	2,5	1,8
Robotnica placowa	2,45	2,2	1,95	1,4
Woźnica	4,4	3,9	3,3	2,8
Bańkarz I kat.	3,45	3,15	2,9	2,8
Bańkarz II kat.	3,05	2,85	2,65	2,45
Odracacz	2,65	2,2	1,95	1,7
Odoszczacz, wiórcarz, pąkowacz, kleszczarz, grzacz	2,65	2,15	1,8	1,6

Układ określał urządzenia ochronne i higieniczne, przerwy w pracy, zdekompletowane warsztaty, kryteria przeniesienia dniówki na akord (gdzie średni zarobek wyniesie nie mniej niż 20 % więcej niż dniówka).

Opał od 1 października do 31 marca - 50 kg węgla i 30 kg drewna od 1 kwietnia do 30 września 30 kg węgla, 18 kg drewna. Żonatym w pełnej wysokości, samotnym w połowie.

Dodatek mieszkaniowy przedstawia tabela 9.

Tabela 9. Dodatek Mieszkaniowy

MIEJSCOWOŚĆ	Majstro wie żonaci	Majstrowie samotni i pomocnicy żonaci lub utrzymujący rodzinę
	zł	zł
Kraków	22	11
Prokocim pod Krakowem	22	11
Lwów	20	10
Łódź	12	7,5
Antoninek	12	6
Wilno	14	7
Wołomin	12	6
Wyszaków	10	5
Thuszcz	10	5
Radom	10	5
Stargard	12	6
Białystok	12	6
Grodno	12	6
Lubartów	12	6
Nieborów	10	5
Opoczno	10	5
Rokitno	8	4
Rogów	10	5
Skiernewice	10	5

Związek Hut Szklanych corocznie przedstawiał drukowane sprawozdanie z działalności. Obejmowało ono tematy: ogólne informacje o sytuacji gospodarczej Polski, handel polski, handel zagraniczny, położenie przemysłu szklarskiego w Polsce, zestawienie wywozu szkła do poszczególnych krajów, import wyrobów szklanych (bardzo dokładny), sprawozdanie z działalności Związku, spis członków związku (z dokładnymi adresami) władze związku, działalność Związku w latach sprawozdawczych.

Słabą stroną działalności Związku było brak wyszkolonej kadry fachowej. Aktualnie zatrudnieni to praktycy nie znający teorii szklarstwa, zasad chemii, technologii. Dopiero w 1938r. Związek postulował aby Ministerstwo Oświaty i Wyznań Religijnych uruchomiło liceum szkolące kadry dla przemysłu. Miało to nastąpić jesienią 1939 r. Przy Związku istniała również biblioteka składająca się z 460 książek, w tym 160 traktujących o przemyśle szklarskim, zestaw pism fachowych. Od roku 1935 Związek wydawał czasopismo PRZEMYSŁ SZKLANY jako jedyny organ fachowy w Polsce, informujący czytelników o

dziejach szklarstwa całego świata. Czasopismo zamieszczało oryginalne prace, oraz streszczało artykuły i referaty tłumaczone z pism zagranicznych. Do końca 1938 r. ukazały się 52 numery. Kontynuatorem tej tradycji jest aktualnie Szkło i Ceramika - Dwumiesięcznik - z jej Redaktorem naczelnym mgr inż. Danutą Biernacką- Pruszkowską.

Charakteryzując stan przemysłu szklarskiego w II RP ze smutkiem należy stwierdzić, że mimo bazy surowcowej nie znalazł on zrozumienia ówczesnych władz gospodarczych. Udział Kapitału zagranicznego w rozwoju tego przemysłu był również niedostateczny.

Najpoważniejszym odbiorcą polskiego szkła była Anglia i jej kolonie. Dalsze miejsca zajmowały: USA, Kanada, Czechosłowacja, Rumunia, Holandia i Palestyna. Podczas gdy w tym okresie nasz sąsiad Czechosłowacja na 1 wagon szkła przeznaczony na kraj wysyłała 6 wagonów na eksport, a potrzeby rynku wewnętrznego uzupełniała importem szkła z Polski. Transakcja była bardzo opłacalna z uwagi na niskie ceny konkurencyjne polskiego szkła.

Rozwój hutnictwa szklanego w II RP hamował poza kapitałem i polityką gospodarczą brak wykształconych kadr i bazy naukowo badawczej - szkoleniowej.

W hutach pracowało zaledwie kilku inżynierów Polaków, przyuczonych technologów. Szczytem kariery Polaka było stanowisko hutmistrza, topiarza, majstra w zespole formującym lub obrabiającym szkło (wykończenie, zdobienie wyrobów różnymi technikami).

Postęp techniczny w przemyśle ograniczał się do następujących urządzeń:

- automaty „Owens” do produkcji opakowań wąskootworowych;
- ciągarki typu „Fourcaulta” do ciągnięcia szkła płaskiego;
- półautomaty do produkcji opakowań szklanych;
- prasy ręczne;
- maszyny do walcowania szkła ornamentowego i zbrojonego „BICHERAUS”;
- urządzenia do mechanicznego zdobienia szkła - pantografy i gilosszarki;
- odprężarki taśmowe (tylko w jednej hucie Hortensji);
- czadnice do zgazowywania węgla z podmuchem paro-powietrznym;
- w ogr. stopniu gaz ziemny w hutach regionu południowo – wschodniego.

Rozmieszczenie Hut szkła w II R.P. przedstawia mapka Polski z roku 1938 (zał.)

Dynamiczny rozwój przemysłu szklarskiego nastąpił dopiero w PRL. Przemysł szklarski zbliżał się do rangi przemysłu narodowego. Stworzono rozwiniętą bazę surowcową, naukowo-badawczą, kadrową, wyższe i średnie uczelnie i szkoły. Niemal każda huta miała szkołę zawodową. Ta baza stworzyła warunki dla napływu kapitału zagranicznego w III RP zwłaszcza dla branży szkła płaskiego, ale także do upadku hut o ponad 100 -letniej tradycji. W odniesieniu do hutnictwa szklarskiego powtarza się historia II RP.

Byłbym zadowolony, żeby z mojej informacji wyciągnięto wnioski o integrację w większej skali jak ta mająca miejsce aktualnie w Związku Pracodawców „Polskie Szkło”.

x) Informację tą czerpałem niemal dosłownie ze sprawozdań Związku Hut Szklanych w Polsce za okres od 1925 - 1938 r. - materiał archiwalny, który otrzymałem od ś.p. A Tarwida.

Schemat
Rozmieszczenia hut szklanych
w Polsce do roku 1939

